

Fizikai tulajdonságok, mérések

A fizikai tulajdonságok csoportjai

- Tömegeloszlással kapcsolatos tulajdonságok és vizsgálatuk
- Fajlagos felület meghatározása
- Szemcseméret-eloszlás meghatározása
- Hidrotechnikai tulajdonságuk és vizsgálatuk
- Hőtechnikai anyagjellemzők

1. Tömegeloszlással kapcsolatos tulajdonságok és vizsgálatuk

1. Sűrűség

A szilárd anyagok a tömegeloszlás szempontjából 3 csoportra oszthatók:

- Tömör anyagok (pl.: fémek, műanyagok, üvegek)
- Porózus anyagok (pl.: betonok, kerámiák)
- Halmazok (pl.: homok, kavics, zúzottkövek)

Tömegeloszlással kapcsolatos tulajdonságok és vizsgálatuk

Sűrűség: a kiszárított anyag tömegének és tömör (üreg- és pórusmentes) térfogatának hányadosa

$$\rho = \frac{m}{V}$$

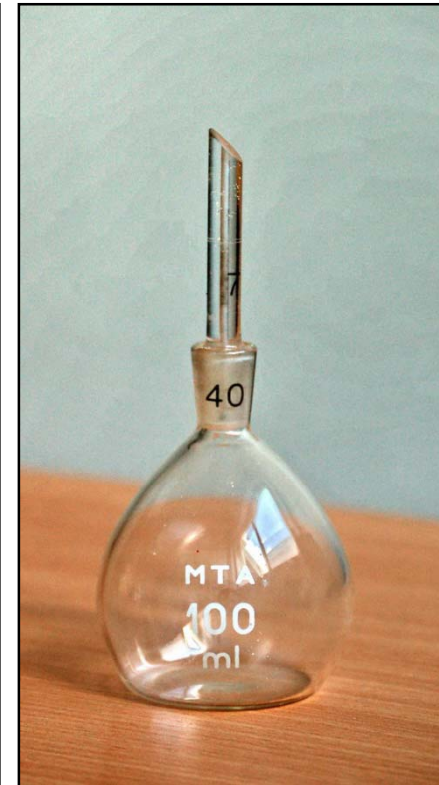
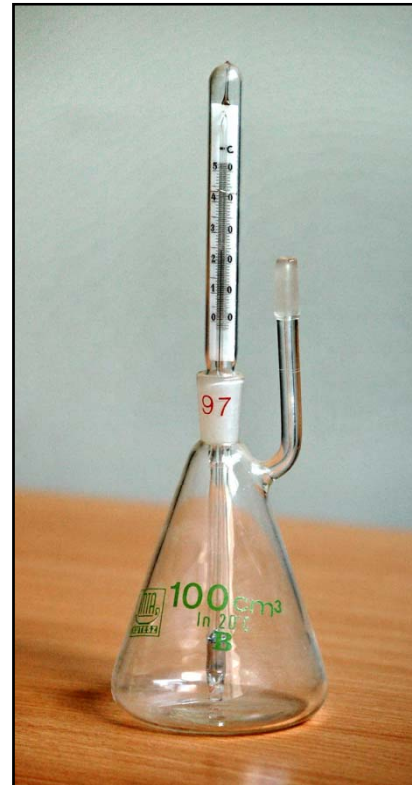
Ahol:

m – a kiszárított anyag tömege

V – a kiszárított anyag tömör térfogata

Mértékegysége: **kg/m³** g/cm³

Mérése: piknométerrel

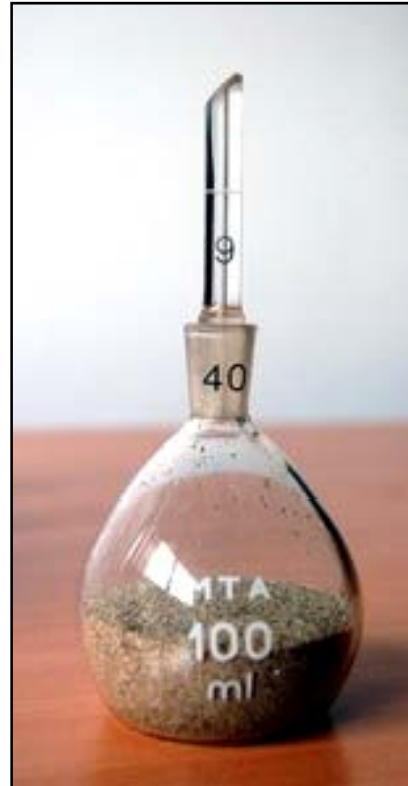

Tömegeloszlással kapcsolatos tulajdonságok és vizsgálatuk

Piknométeres sűrűségmérés

m_1
üres piknométer
tömege

m_2
piknométer +
pórusmentes
szilárd anyag
tömege

m_3
piknométer +
pórusmentes
szilárd anyag +
anyag feletti
folyadék tömege

m_4
piknométer +
folyadék
tömege

A számítás menete:

1. anyag feletti víz tömege: $m_3 - m_2$

2. pórusmentes szilárd anyag tömege: $m = m_2 - m_1$

3. pórusmentes szilárd anyag térfogata:

$$V = \frac{(m_4 - m_1) - (m_3 - m_2)}{\rho_{\text{folyadék}}}$$

4. az anyag keresett sűrűsége:

$$\rho = \frac{m}{V} = \frac{m_2 - m_1}{\frac{(m_4 - m_1) - (m_3 - m_2)}{\rho_{\text{folyadék}}}}$$

2. Testsűrűség

Testsűrűség: az egységnyi térfogatú természetes anyag tömege

$$\rho_t = \frac{m_t}{V_t}$$

Ahol:

m_t – az anyag tömege

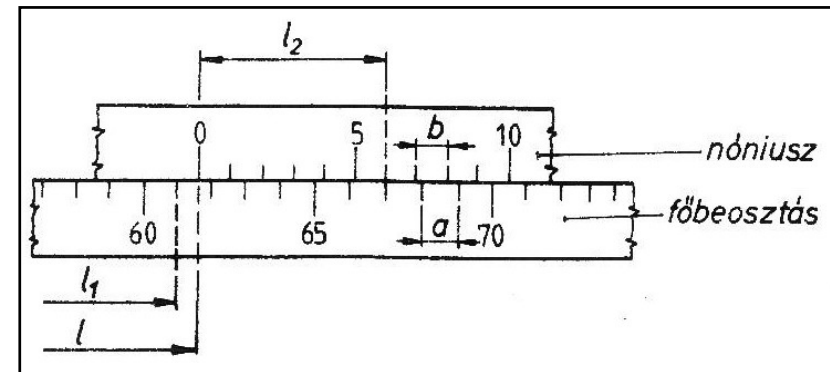
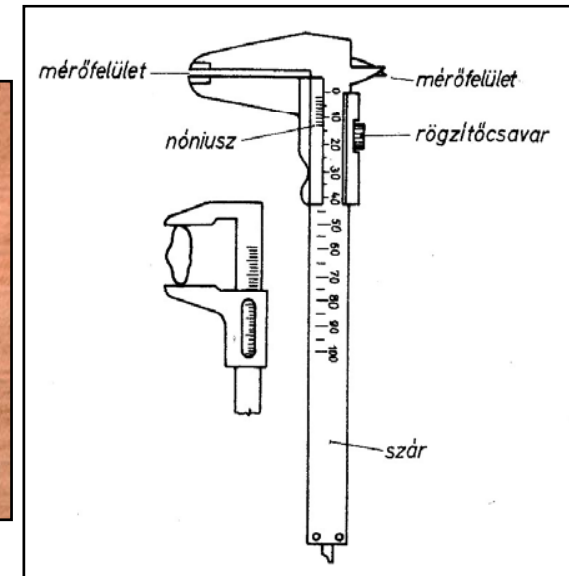
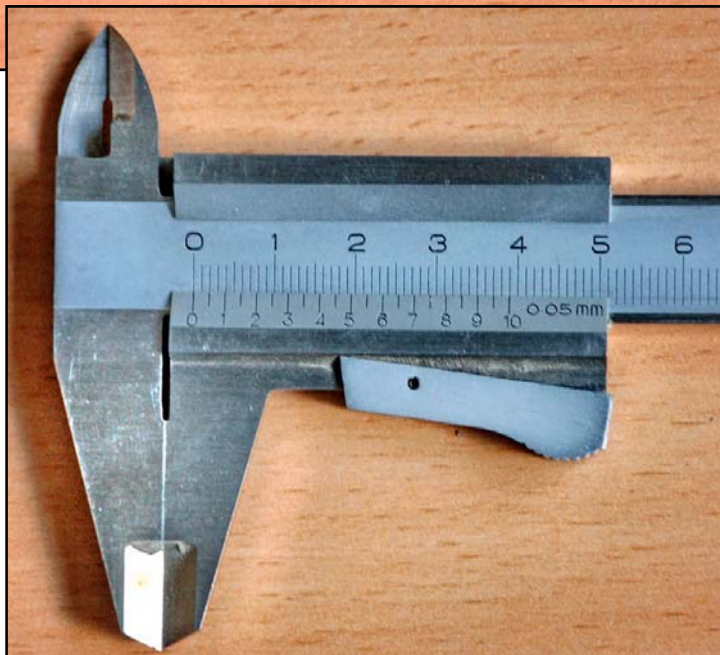
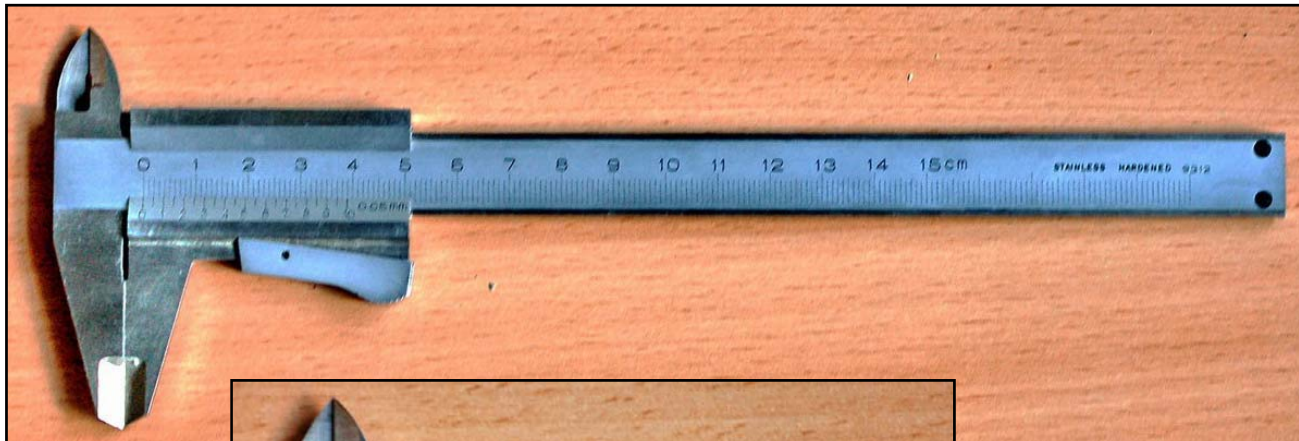
V_t – az anyag testtérfogata
a benne lévő pórusokkal
együtt

Mértékegysége: **kg/m³** g/cm³

Tömegeloszlással kapcsolatos tulajdonságok és vizsgálatuk

Testsűrűség mérése szabályos alakú test esetén I.

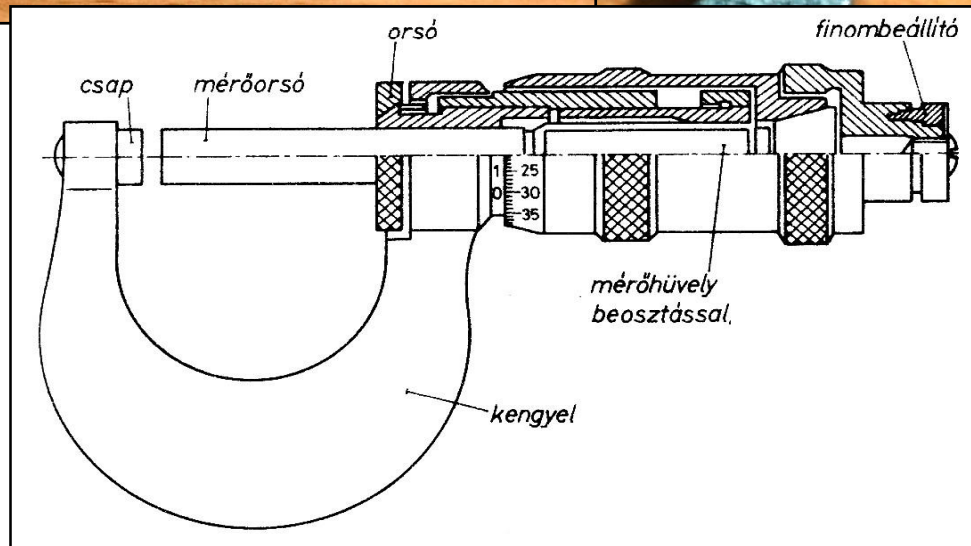
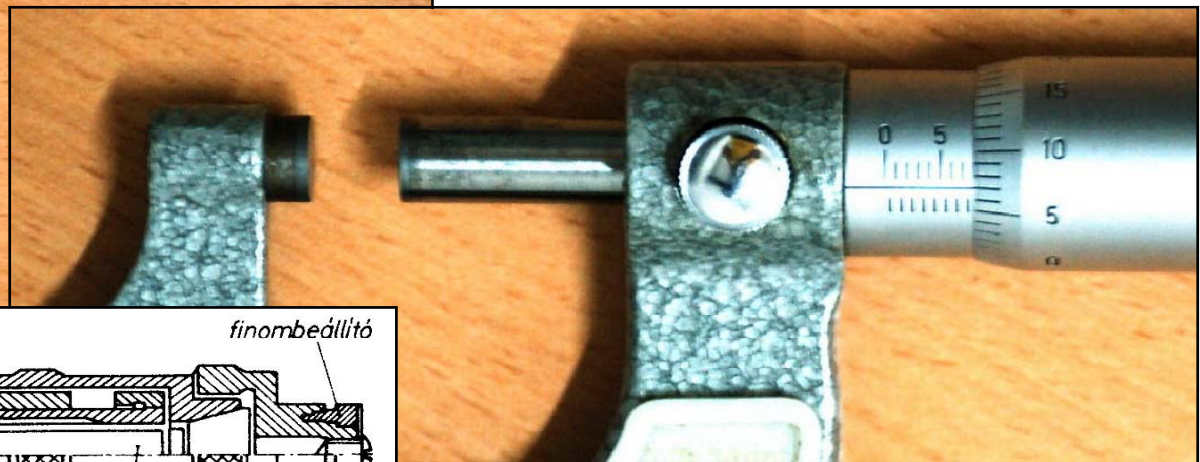

Tolómérő

Tömegeloszlással kapcsolatos tulajdonságok és vizsgálatuk

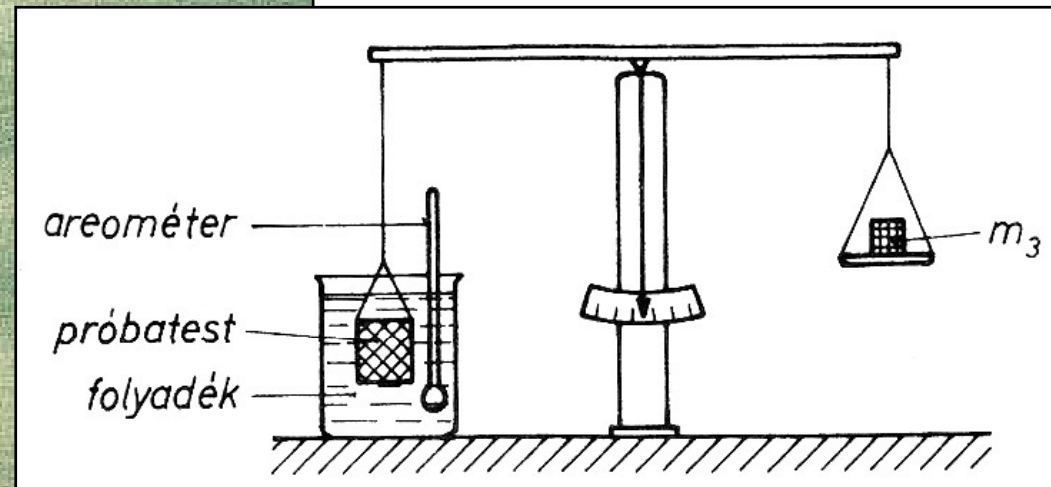
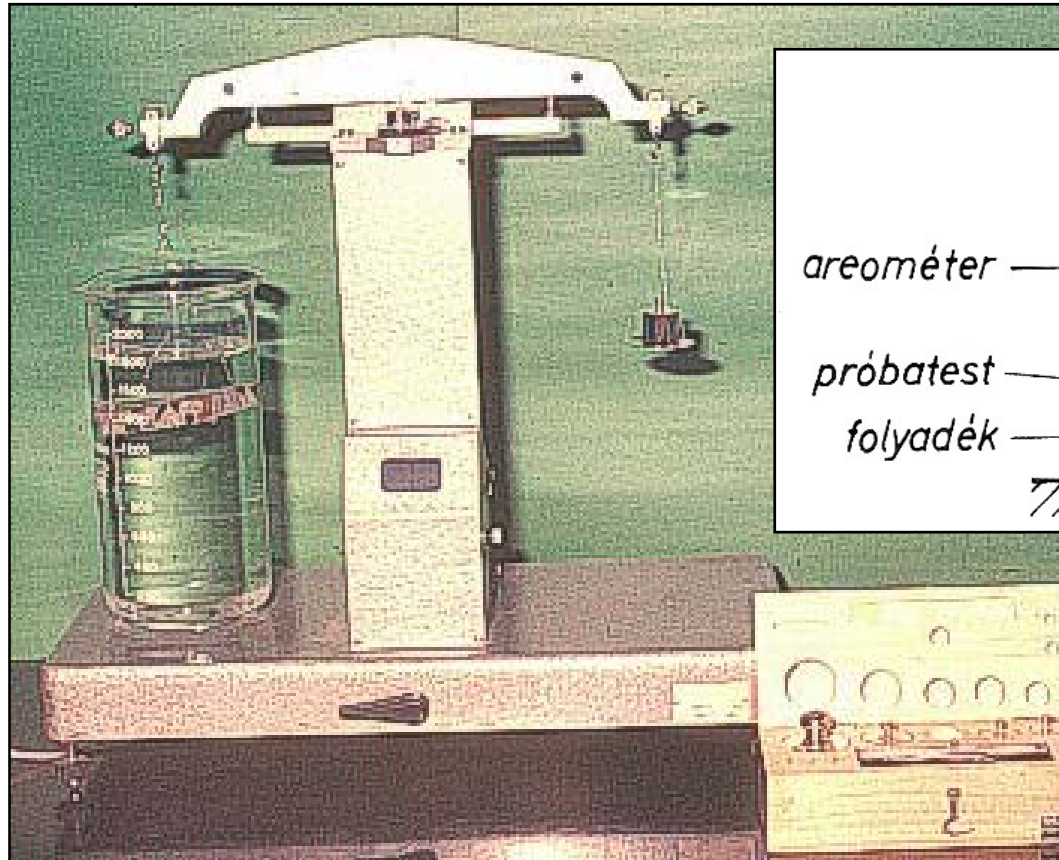
Testsűrűség mérése szabályos alakú test esetén II.

Mikrométer

Tömegeloszlással kapcsolatos tulajdonságok és vizsgálatuk

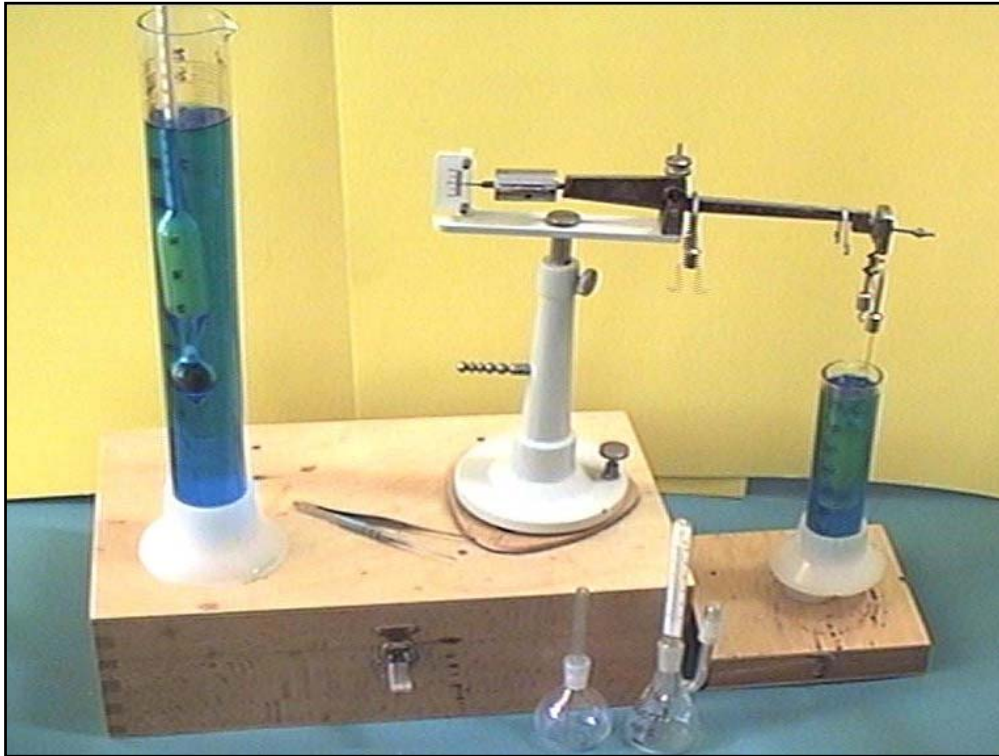
Testsűrűség mérése szabálytalan alakú test esetén I.

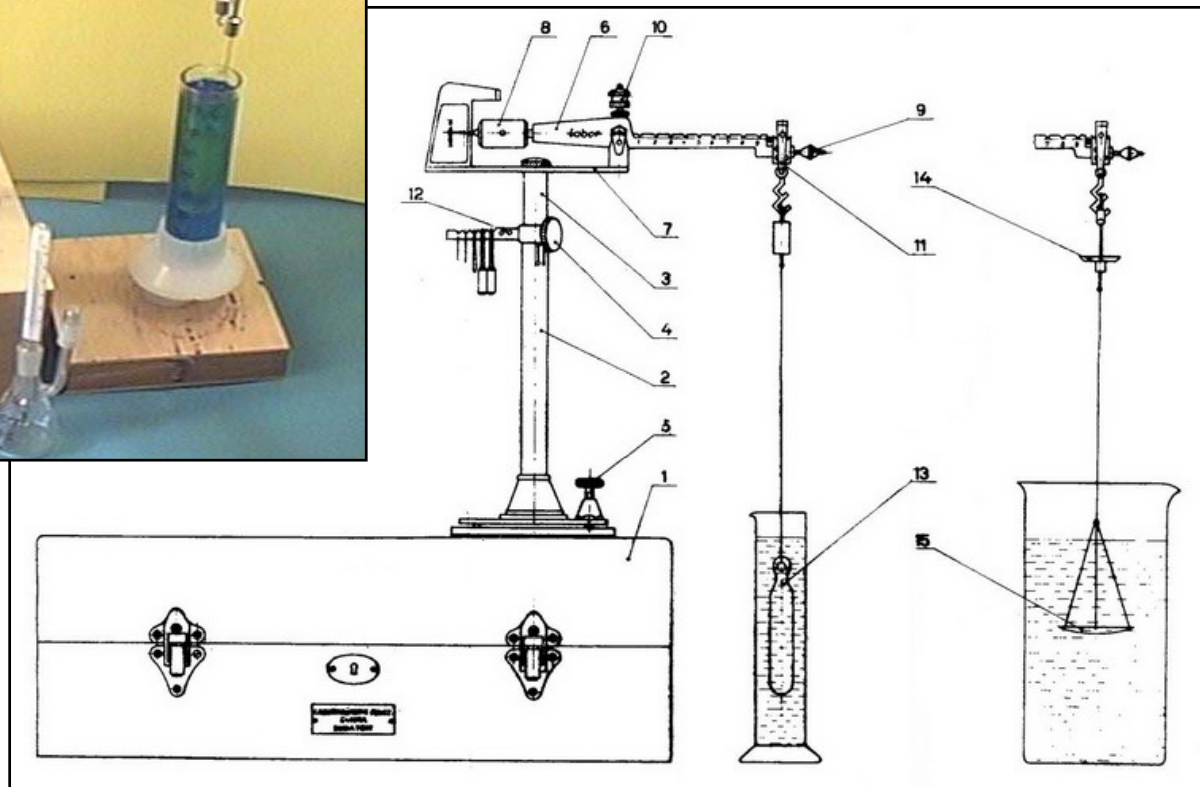
Archimédesi mérleg – hidrosztatikai lebegési módszer

Tömegeloszlással kapcsolatos tulajdonságok és vizsgálatuk

Testsűrűség mérése szabálytalan alakú test esetén II.

Mohr-Westphal –
féle mérleg

3. Tömörség

Tömörség: az egységnyi térfogatú anyagban a tömör anyagrész aránya

$$t = \frac{V}{V_t} = \frac{\rho_t}{\rho}$$

Ahol:

t – tömörség

V – tömör anyag térfogata

V_t – testtérfogat

ρ – anyagsűrűség

ρ_t – testsűrűség

A teljesen tömör anyag tömörsége 1, a porózus anyag tömörsége megközelíti a nullát

4. Porozitás

Pórusok fajtái

Következő típusokat különböztethetünk meg:

- Nyitott pórusok
- Zárt pórusok
- Kapillárisok

Porozitás: egységnyi testtérfogatú anyagban a pórusok részaránya % -ban

$$p = (1 - t) \cdot 100 = \left(1 - \frac{\rho_t}{\rho}\right) \cdot 100 = \left(\frac{\rho - \rho_t}{\rho}\right) \cdot 100$$

$$p = (1 - t) \cdot 100 = \left(1 - \frac{V_t}{V}\right) \cdot 100 = \left(\frac{V - V_t}{V}\right) \cdot 100$$

Porozitás = 1 - Tömörség

5. Látszólagos porozitás

Látszólagos porozitás: a nyitott pórusok térfogatának viszonya az össz. térfogathoz (térfogatszázalék)

$$p_L = \frac{V_{L,nyitott}}{V_t} \cdot 100 \quad [\%]$$

Ahol:

$V_{L,nyitott}$ – nyitott pórusok térfogata

V_t – testtérfogat

Nyitott pórusok térfogata = pórusokba bejutott víz tömege:

$$m_n - m_{sz}$$

Tömegeloszlással kapcsolatos tulajdonságok és vizsgálatuk

$$p_L = \frac{m_n - m_{sz}}{V_t} \cdot 100$$

$$V_t = \frac{m_{sz}}{\rho_t}$$

$$p_L = \frac{m_n - m_{sz}}{\frac{m_{sz}}{\rho_t}} \cdot 100 = \rho_t \cdot \left(\frac{m_n - m_{sz}}{m_{sz}} \right) \cdot 100$$

$$p_L = V_f \cdot \rho_t \quad [\%] \qquad p_L \leq p$$

6. Halmazsűrűség

Halmazsűrűség: az egységnyi térfogatú testet kitöltő darabos anyag tömege

$$\rho_h = \frac{m}{V_h}$$

Ahol:

m – tömeg

V_h – halmaztérfogat

7. Halmaztömörség

$$t_h = \frac{\rho_h}{\rho_t} = \frac{V_t}{V_h}$$

Tömegeloszlással kapcsolatos tulajdonságok és vizsgálatuk

8. Hézagosság

Hézagosság - hézagtérfogat: szemcsék közötti hézagok viszonya az össz. térfogathoz képest

$$h = \frac{\rho_t - \rho_h}{\rho_t} = 1 - \frac{V_t}{V_h} = 1 - t_h$$

9. Halmaz ösztömörtség

$$t_{\ddot{o}} = \frac{V}{V_h} = \frac{\frac{m}{\rho}}{\rho_h} = \frac{\rho_h}{\rho}$$

10. Halmaz öszporozitás

$$p_{\ddot{o}} = 1 - \frac{V}{V_h} = 1 - \frac{\rho_h}{\rho} = 1 - t_{\ddot{o}}$$

Hidrotechnikai tulajdonságok és vizsgálatuk

1. Víztartalom

Víztartalom: porózus anyagok, halmazok víz tartalma az a mennyiség, mely abból 105-110 °C –on tömegállandóságig való szárítással eltávolítható

$$V = \frac{m - m_{sz}}{m_{sz}} \cdot 100 \quad [\%]$$

2. Vízfelvétel, vízfelvevő képesség (telítési víz tartalom, víz telítés)

$$V_f = \frac{m_n - m_{sz}}{m_{sz}} \cdot 100 \quad [\%]$$

A nyitott pórusok megtelnek vízzel (áztatás)

3. Nedvességfelvétel (szorpció)

Nedvességfelvétel: az anyagok olyan tulajdonsága, hogy a levegőből a kapillárisaikba vizet vesznek fel, illetve onnan vizet adnak le mindaddig, míg az egyensúlyi állapot be nem következik

Az egyensúlyi állapothoz tartozó nedvességfelvétel:
az **egyensúlyi nedvességtartalom**

Az egyensúlyi állapot függ:

- környező levegő hőmérséklete
- levegő nedvességtartalma

4. Vízfelszívás

Vízfelszívás: porózus anyagoknak az a tulajdonsága, hogy a közvetlenül érintkező részeiben a kapilláris hatások folytán vizet képesek felszívni

5. Víz áthatolásával szembeni viselkedés

Csoportosítás a vízáteresztés mértéke szerint:

Vízhatlan az anyag, ha adott vastagság és víznyomás esetén vizet nem enged át

Vízzáró az építőanyag, ha adott vastagság és víznyomás esetén csak annyi víz hatol át rajta, amennyi a víznyomással ellentétes felületen el is tud párologni

Vízáteresztő az anyag akkor, ha víznyomás hatására a víz a pórusokon keresztül átfolyik

6. Fagyállóság

Fagyállóság: a porózus építőanyagok olyan tulajdonsága, hogy várható élettartamuk során a víz és a fagy együttes hatására anyagtulajdonságaik lényegesen nem változnak meg

Porózus anyagok fagy miatti tönkremenetele részben a térfogat-növekedés közben keletkező jég feszítő hatása, részben a hirtelen hőmérsékletváltozás okozta húzófeszültségek miatt következik be